

Οι εγχυτρισμοί έχουν εντοπισθεί «σε δύο ορθογώνιες κατασκευές της ακτής του ακρωτηρίου, στη μία περίπτωση πάνω σε λιθόστρωτο και στην άλλη πάνω σε εντυπωσιακό βοτσαλωτό από μικρά θαλάσσια βότσαλα», σύμφωνα με τον αναπληρωτή καθηγητή Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Ανδρέα Βλαχόπουλο

ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΝΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ
ΠΑΛΙΜΨΗΣΤΟ
ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τα συμπεράσματα της ανασκαφικής ομάδας θα παρουσιαστούν σε συνέδριο που οργανώνεται στη Χώρα Αστυπάλαιας, στις 14 Ιουλίου, με θέμα «Βαθύ Αστυπάλαιας - Πέντε χρόνια έρευνας σε ένα διαχρονικό παλίμψηστο του Αιγαίου». Η χορηγία έγινε από το υπουργείο Νησιωτικής Πολιτικής προς το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Οι αρχαιολογικές έρευνες αποδεικνύουν ότι αυτός ο μικρός οικισμός των αρχών της 3ης χιλιετίας π.Χ. διαδραμάτιζε έναν σημαντικό και διαχρονικό ρόλο στην εποπτεία των θαλάσσιων δρόμων του Νοτιοανατολικού Αιγαίου, συνδυάζοντας κυκλαδικά, δωδεκανησιακά και μικρασιατικά στοιχεία στον πολιτισμό του. Αυτή η κομβική σημασία από τους προϊστορικούς μέχρι τους ιστορικούς και τους πρώιμους χριστιανικούς χρόνους θα αναδειχθεί με το συνέδριο, στο οποίο θα μετασχουν 25 επιστήμονες.

Ταξίδι στο Βαθύ της προϊστορίας

ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ
ΚΩΤΤΗ

«Αφκιαστο κι αστόλιστο του χάρου δεν σε δίνω» έγραφε, θρηνώντας, ο Κωστής Παλαμάς για τον θάνατο ενός από τα παιδιά του.

Από τη μακρινή προϊστορία, τα παιδιά τύχχαναν ιδιαίτερης φροντίδας στις ταφές τους.

Ο αναπληρωτής καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ανδρέας Βλαχόπουλος, ο οποίος σε συνεργασία με πολυμελή ομάδα, ερευνά επιστημονικά μια περιοχή με οικισμό της 3ης χιλιετίας στο Βαθύ Αστυπάλαιας, έχει βρει μέχρι στιγμής εννέα εγχυτρισμούς βρεφών (ταφική πρακτική των αρχαίων, που έθαβαν βρέφη και μικρά παιδιά μέσα σε αγγεία).

Ο ίδιος λέει στον «Φ» πως οι εγχυτρισμοί έχουν εντοπισθεί «σε δύο ορθογώνιες κατασκευές της ακτής του ακρωτηρίου, στη μία περίπτωση επάνω σε λιθόστρωτο και στην άλλη επάνω σε εντυπωσιακό βοτσαλωτό από μικρά θαλάσσια βότσαλα. Ίσως επειδή πίστευαν ότι οι νεκροί ταξιδεύουν μέσα από τη θάλασσα για να περάσουν στην αιωνιότητα. Η προσοχή στην εναπόθεση των αγγείων (με τάξη, το ένα δίπλα στο άλλο, το ένα με

ύφασμα στον κολοβό πυθμένα του αγγείου), η κτέριση των βρεφών με μικρογραφικά εργαλεία (λεπίδες οψιανού, ξέστρα κ.λπ.) και σε μια περίπτωση με λίθινη χάντρα, αλλά και του άμεσου περιβάλλοντος με κοχύλια (πορφύρες, κώνους κ.λπ.) δείχνουν ένα τελετουργικό σύνθετο. Το τελετουργικό αυτό περιελάμβανε πυρές με καρπούς (σταφύλι, σιτάρι, αμύγδαλα, κριθάρι, φακή, ελιές) και κατανάλωση κρέατος αιγοπροβάτων, δηλαδή προσφορές φαγητού στα νεκρά παιδιά ή επιτόπια κατανάλωση (επιτάφια γεύματα) από τους συγγενείς».

Ο κ. Βλαχόπουλος συμπληρώνει: «Το πλέον αινιγματικό σημείο είναι οι ορθογώνιες κατασκευές (εξέδρες) των εγχυτρισμών. Εάν πρόκειται για οικίες, τότε οι εγχυτρισμοί γίνονταν στα δάπεδα των οπιτιών, κάτι όχι άγνωστο μεν στο Αιγαίο και την Ανατολή, αλλά δύσκολο να ερμηνευθεί λόγω του αριθμού των βρεφών (τα μισά αγγεία περιείχαν δύο βρέφη), αλλά κυρίως λόγω του σύνθετου τρό-

που κτέρισής τους. Επιπλέον, τα κτίρια αυτά έχουν τη μορφή περιβόλου, στο ίδιο ύψος, ενώ εάν ήταν οικίες το υλικό της ανωδομής τους θα βρισκόταν να έχει καταπλακώσει τα αγγεία (που επιπλέον έπρεπε να βρίσκονται κάτω από τα δάπεδα).

Όλα αυτά μας προβληματίζουν και αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο οι περίβολοι αυτοί να ήταν σκόπιμα κτισμένοι για να δεχτούν βρεφικές ταφές. Σημειωτέον ότι αυτές οι "εξέδρες" βρίσκονται έξω από τον οικισμό, αφού αναπτύσσονται κάτω από το μεγάλο ανάλημμα, που όριζε και πιθανόν οχύρωνε τον οικισμό». Η εποχή στην οποία αναφέρεται ο ανασκαφέας είναι μεταξύ 3200-2800 π.Χ.

Στο ακρωτήριο Ελληνικό

Η ομάδα μελέτησε όλη τη χρονία τα ευρήματα, μικροανασκαφικά και ανθρωπολογικά. Μελέτησε επίσης περίαπτο από κυκλαδικό μάρμαρο (περίπου 3000 π.Χ.) που βρέθηκε σε άλλο σημείο της ακτής, δεν συνδέεται με χώρους εγχυτρισμών, αλλά είναι από τον ίδιο χρονολογικό ορίζοντα.

Το Βαθύ είναι φυσικά προστατευμένη χερσόνησος. Στην απόληξή της, στο ακρωτήριο Ελληνικό, ιδρύθηκε την πρώτη 3η χιλιετία π.Χ. ακρόπολη, της οποίας ογκολιθικοί περίβολοι, αναλημματικοί τοίχοι και οικιστικά λείψανα είναι σήμερα ορατά. Μοναδικές βραχογραφίες σημαίνουν τα σύμβολα πλούτου

και ισχύος της κοινότητας (πλοία, εγχειρίδια, αλλά και σπείρες). Τα πλοία είναι κωπήλατα, αντίστοιχα με εκείνα που απεικονίζονται στα τηγανόσχημα σκεύη της Χαλανδριανής, όπως και σε βραχογραφίες στη Νάξο.

Στην ανώτερη επιφάνεια του ακρωτηρίου, στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ., οικοδομήθηκε τετράγωνος πύργος με περιβάλλοντα βοηθητικά κτίρια. Από εκεί φαίνεται πως ασκούσαν έλεγχο στην είσοδο του κόλπου, αλλά και σε όλη την περιοχή, χάρη σε ένα δίκτυο πύργων που είχε κατασκευαστεί. Ο πύργος ήταν σε χρήση μέχρι τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους. Στα λείψανα αυτών των κτιρίων ιδρύθηκε παλαιοχριστιανική βασιλική, πιθανότατα του 6ου αιώνα, με πολύχρωμο ψηφιδωτό δάπεδο.

Από άλλα ευρήματα, ο κ. Βλαχόπουλος στέκεται σε «αρχαϊκές και κλασικές εφηβικές επιγραφές λαξευμένες στα βράχια και φαλλικά χαράγματα που αποτυπώνουν την ερωτική επιθυμία των νέων του πρώιμου 6ου και του ύστερου 5ου αιώνα π.Χ. και τεκμηριώνουν τη συνέχιση της εγκατάστασης στο Βαθύ, πιθανότατα μέσω της ίδρυσης φρουρών».

Όπως επισημαίνει: «Στόχος των αρχαιολογικών ερευνών στο Βαθύ είναι η ιστορική-διαχρονική μελέτη ενός σημαντικού ναυτικού κέντρου του Αιγαίου, μέσω της παράλληλης ευαισθητοποίησης των φοιτητών στο φυσικό περιβάλλον και την ιστορία των νησιωτικών κοινοτήτων».

Εννέα εγχυτρισμοί βρεφών σε οικισμό της 3ης χιλιετίας π.Χ. ήρθαν στο φως αποκαλύπτοντας πολλά στοιχεία για το σύνθετο τελετουργικό τους